

Cristinel Ghigheci

CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ RĂSPUNDEREA PENALĂ

GHIGHECI, CRISTINEL

■ Studii:

- 2007-2011: Doctorat în drept, Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române „Acad. Andrei Rădulescu”;
- 2005-2007: Masterat în drept penal, Universitatea Transilvania din Brașov, Facultatea de Drept;
- 1996-2000: Universitatea Valahia din Târgoviște, Facultatea de Drept.

■ Activitate profesională:

- 2012-prezent: Judecător la Curtea de Apel Brașov;
- 2008-2012: Judecător la Tribunalul Brașov.

■ Activitate didactică:

- 2011-prezent: Lector univ. dr. la Universitatea Transilvania din Brașov, Facultatea de Drept;
- 2011-prezent: Formator la Institutul Național al Magistraturii.

■ Publicații:

- *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- *Infracțiunea complexă. Aspecte teoretice și practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
- *Noul Cod penal. Ghid de aplicare pentru practicieni*, Ed. Hamangiu, București, 2014 (coautor);
- *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014 (coautor);
- *Teste grilă*, Ed. Solomon, București, 2014 (coautor);
- *Hotărârile CEDO în cauzele împotriva României. Analiză. Consecințe. Autorități potențial responsabile*, vol. VII-IX, Ed. Universitară, București, 2012/2013/2014 (coautor);
- autor a peste 20 de articole publicate în Revista de Drept Penal, Revista „Dreptul” și Caiete de Drept Penal.

Lector univ. dr. judecător Cristinel Ghigheci

CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ RĂSPUNDEREA PENALĂ

Universul Juridic

București

-2014-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GHIGHECI, CRISTINEL**

Cauzele care înlătură răspunderea penală /

Cristinel Ghigheci. - București : Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-459-2

343(498)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

*În căile dreptății se află viață,
dar căile celor ce nu uită răul duc spre moarte.*

(Proverbele lui Solomon: 12,29)

Abrevieri

alin.	alineatul
<i>apud</i>	citat după
art.	articolul
C. pen. 1968	Codul penal din 1968
CD	Culegere de decizii
CDP	Caiete de Drept Penal
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
Convenție	Convenția europeană a drepturilor omului
CPJP	Culegere de practică judiciară penală
CSJ	Curtea Supremă de Justiție
dec.	decizia
Dreptul	Revista „Dreptul”
ed.	ediția
Ed.	Editura
<i>ibidem</i>	același autor, aceeași lucrare
ICCJ	Înalta Curte de Casație și Justiție
JN	Justiția Nouă
Jud.	Judecătoria
lit.	litera
LP	Legalitatea Populară
NCP	noul Cod penal
NCPP	noul Cod de procedură penală
op. cit.	opera citată
p./pp.	pagina/paginile
p.n.	paranteza noastră
par.	paragraful
pct.	punctul
RRD	Revista Română de Drept
s.n.	sublinierea noastră
s. pen.	secția penală
sent. pen.	sentința penală
Trib.	Tribunalul
urm.	următoarele
vol.	volumul

Cuvânt-înainte

Într-o perioadă în care se discută despre oportunitatea unor legi de amnistie sau grațiere sau despre condițiile în care este aplicabilă instituția prescripției răspunderii penale este important ca analiza acestor instituții să fie făcută exclusiv în plan științific. Această lucrare prezintă, într-o manieră firească și fără patimă, rațiunea acestor instituții, necesitatea lor în sistemul judiciar penal român și nu în ultimul rând evoluția legislației cu privire la cauzele care înlătură răspunderea penală. De multe ori avem tendința de a ne raporta doar la un text din Codul penal, fără a mai înțelege și ceea ce justifică la nivel conceptual un astfel de demers. Autorul cărții ne ajută, prin analiza sa, să nu uităm aceste lucruri.

De exemplu, autorul arată că amnistia se putea aplica, conform Codul penal Carol al II-lea, doar infracțiunilor politice, împrejurare care poate fi un indiciu pentru oportunitatea sau nu a unei legi de amnistie astăzi. De asemenea, dreptul comparat oferă diverse soluții cu privire la posibilitatea de a amnistia sau grația pedepse. Soluțiile legislative sau jurisprudențiale prezentate de către autor se pot constitui ca argumente științifice solide pentru un atare demers legislativ actual sau, dimpotrivă, pentru a se renunța la un asemenea demers.

Discuțiile aprinse din viața publică de astăzi parcă ne arată de ce prevederea din Codul penal Carol al II-lea cu privire la domeniul de aplicare al amnistiei ar fi fost de actualitate. Poate că discuția aceasta putea fi purtată și cu ocazia elaborării noului Cod penal. Se argumentează că legiuitorul a preferat doar actualizarea textelor generate de problemele actuale din practica judiciară, dar lucrarea oferă argumente că se putea opera chiar și o abordare integral nouă a acestor instituții. Credem că dezbaterea publică este un argument pentru actualitatea temei și sugerează necesitatea apariției unor lucrări ca cea a domnului judecător Ghigheci Cristinel care să facă o sinteză a principalelor efecte în practica judiciară ale textelor din noul Cod penal cu privire la cauzele care înlătură răspunderea penală.

În prezenta lucrare sunt analizate sistematic cazurile controversate din practica judiciară sau doctrină în legătură cu amnistia, grațierea, prescripția, plângerea prealabilă, retragerea plângerii prealabile, dar adaugă, și acesta este un element ce face lucrarea foarte actuală, și analiza sau actualitatea respectivelor controverse sub imperiului Codului penal actual, cu referire la soluția din Codul penal anterior.

Autorul nu se oprește doar la o analiză a textelor de incriminare, ci și justifică unele modificări oferite de legiuitor. De exemplu, în expunerea de motive a noului Cod penal se susține că în legislația europeană (Germania, Finlanda, Olanda, Italia, Estonia) omorul sau faptele care au avut ca urmare moartea unei persoane sunt considerate imprescriptibile, or, afirmația este contrazisă de analiza sistemelor penale la care se face referire.

Autorul actualizează abordarea tradițională a acestor cauze care înlătură răspunderea penală cu prevederile din noul Cod penal, enunțând situațiile în care soluțiile anterioare se mențin, precum și situațiile în care trebuie acceptată o nouă abordare jurisprudențială. Acest lucru face ca lucrarea să aibă o importanță și utilitate practică crescută. Practicianul interesat poate găsi în prezenta monografie aproape toate controversele jurisprudențiale sau doctrinare în mod sistematizat, dar găsește și posibilele soluții ale autorului prin raportare la noul Cod penal.

Credem că un plus al lucrării este reprezentat și de faptul că în Capitolul 4 sunt analizate punctual cele mai cunoscute probleme de practică judiciară ce sunt generate de amnistie, prescripție, lipsa plângerii, retragerea plângerii, împăcare și probleme de procedură generate de acestea. Soluțiile propuse de autor se fundamentează și pe soluțiile din dreptul comparat, pe jurisprudența Curții Constituționale sau pe jurisprudența CEDO.

Dorim ca parcurgerea prezentei lucrări să fie un demers plăcut, util și eficient pentru cititor. Această monografie contrazice părerea, din nefericire larg răspândită în lumea juridică, potrivit căreia juristul, în societatea contemporană, nu mai are timp de studii exhaustive, ci se mulțumește să trăiască, de multe ori, cu soluții rapide, sărac documentate și intuitive.

Conf. univ. dr. Sergiu Bogdan

CAPITOLUL 1

Considerații generale

Săvârșirea unei infracțiuni produce întotdeauna un dezechilibru în societate, care impune o reacție de „autoapărare” din partea acesteia. De la crearea primelor forme de organizare statală, sarcina pedepsirii celor care au încălcat normele de conviețuire socială a fost preluată de către stat, nemaifiind lăsată în sarcina exclusivă a persoanelor vătămate. Dacă la început nu exista o distincție clară între formele de răspundere, operând o confuzie între răspunderea civilă și cea penală, ulterior s-a făcut o astfel de distincție, statul preluând doar sarcina tragerii la răspunderea penală, în timp ce tragerea la răspundere civilă a rămas în principal în sarcina persoanelor vătămate.

În anumite sisteme de drept, cum sunt sistemele anglo-saxone, cele două forme de răspundere nu sunt nici în prezent atât de clar delimitate, astfel încât, în Anglia, răspunderea civilă delictuală nu vizează în principal reparația prejudiciului, ci coerciția¹. Din acest motiv, atunci când mai multe persoane sustrag o anumită sumă de bani, fiecare dintre acestea este obligată la plata în întregime a sumei sustrase, fapt care în alte sisteme de drept ar fi de neconceput.

Așadar, separarea netă a reparării prejudiciului de funcția de prevenție, care în sistemul nostru de drept îi este recunoscută doar pedepsei, nu este acceptată în toate sistemele de drept. În realitate, se poate susține că și repararea prejudiciului, ca urmare a tragerii la răspundere civilă, contribuie la realizarea funcției de prevenție a săvârșirii de noi fapte ilicite.

Urmând însă tradiția franceză cu privire la răspunderea penală, în doctrina noastră este unanim admis că săvârșirea unei infracțiuni dă naștere unui **raport juridic penal de conflict** între subiectul activ (persoana sau persoanele care au săvârșit, în calitate de autori, instigatori sau complici, o infracțiune fapt consumat ori o tentativă), pe de o parte, și subiectul pasiv al infracțiunii (statul, ca reprezentant al societății), pe de altă parte, ca urmare a drepturilor și obligațiilor reciproce care se stabilesc între subiecții raportului juridic, în vederea realizării comportării prescrise de lege acestora. Conținutul acestui raport îl constituie, pe de o parte, dreptul statului de a folosi acțiunea penală împotriva infractorului, de a-l trage la răspundere penală, a-i aplica și a-l sili să execute o

¹ C. Van Dam, *European Tort Law*, Oxford University Press, 2006, p. 8, *apud* P. Pricope, *Răspunderea civilă delictuală*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 19.

pedeapsă, iar, pe de altă parte, obligația infractorului de a răspunde pentru infracțiunea săvârșită și de a executa pedeapsa ce i-a fost aplicată, precum și dreptul său de a folosi contraacțiunea de apărare împotriva acțiunii penale a statului¹.

Cum se poate constata, această teorie reprezintă o transpunere în domeniul răspunderii penale a **teoriei contractului social**, dezvoltată de filozoful iluminist francez Jean Jacques Rousseau. Acesta explica dreptul penal prin aceea că „orice răufăcător care atacă dreptul social devine, prin încălcările pe care le comite, un rebel și un trădător față de patrie și încetează să mai fie un membru al acesteia, violându-i legile și chiar declarându-i război”, iar despre procesul penal afirma că acesta „constituie dovada și declarația că el (răufăcătorul – p.n., C.G.) a rupt pactul social și că, în consecință, el nu mai este membru al statului”².

Așadar, întreaga teorie a dreptului nostru penal (ca, de altfel, a multor sisteme de drept) este construită pe această ficțiune, că la un anumit moment dat oamenii ar fi încheiat un contract social în care ar fi hotărât, de bunăvoie, să renunțe la o parte din libertățile lor și să-i cedeze statului, între altele, atribuția de a-i pedepsi pe răufăcători. Această viziune a fost dominantă în Franța, în epoca iluministă, când s-au adoptat legislațiile penale moderne în multe dintre statele europene, printre care și țara noastră.

Chiar dacă **teoria contractului social a fost criticată** de mulți gânditori, de-a lungul timpului, ea a rămas totuși la baza construcției teoretice a dreptului penal actual, cel puțin în sistemul nostru de drept. Din acest motiv, vom recunoaște în teoria despre răspunderea penală, mai ales în materia cauzelor care înlătură răspunderea penală, *elemente ale acestei viziuni contractualiste, cu privire la tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Cel mai mare reproș care s-a adus teoriei contractului social și care se poate aduce implicit și teoriei răspunderii penale întemeiate pe aceasta este acela că ea privește omul ca pe un individ abstract, iar nu ca pe o persoană concretă. În realitate, infracțiunile sunt comise de persoane concrete, care acționează în anumite circumstanțe, diferite de la un caz la altul, sunt determinate de anumiți factori, de asemenea, diferiți, și care reacționează fiecare în felul său la acești factori.

Rămâne de lămurit ce se înțelege prin noțiunea de „răspundere penală”. Când a apărut acest concept? Ce a determinat apariția sa? Toate aceste întrebări sunt necesare pentru a putea înțelege și aplica în mod corect cauzele care înlătură răspunderea penală, deoarece legiuitorul nu explică în textul Codului

¹ G. Antoniu, C. Bulai, *Dicționar de drept penal și procedură penală*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 472.

² J.J. Rousseau, *Despre contractul social*, vol. II, p. 5, *apud* T. Avrigeanu, *Pericol social, vinovăție personală și imputare penală*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2010, p. 20.